

اعتباریابی الگوی بومی (اسلامی-ایرانی) فرزندپروری شفقت‌ورزانه بر اساس نظر متخصصان

دانشجوی دکتری مشاوره، واحد یزد، دانشگاه آزاد اسلامی، یزد، ایران

استادیار گروه روانشناسی و علوم تربیتی واحد یزد، دانشگاه آزاد اسلامی، یزد، ایران

گروه مشاوره دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه اردکان، اردکان، ایران

دانشیار گروه مشاوره، واحد یزد، دانشگاه آزاد، یزد، ایران

ملیحه افخمی اردکانی ^{id}

سعید وزیری * ^{id}

یاسر رضاپور میرصالح ^{id}

محمدحسین فلاح ^{id}

dr.saeedvaziri@yahoo.com

ایمیل نویسنده مسئول:

پذیرش: ۱۴۰۱/۱۰/۲۱

دریافت: ۱۴۰۱/۰۱/۱۶

فصلنامه علمی پژوهشی خانواده‌درمانی کاربردی

شاپا (الکترونیک) ۲۷۱۷-۲۴۳۰

<http://aftj.ir>

دوره ۳ | شماره ۴ پیاپی ۱۳ | ۳۴۶-۳۲۶

زمستان ۱۴۰۱

نوع مقاله: پژوهشی

به این مقاله به شکل زیر استناد کنید:

درون متن:

(افخمی اردکانی، وزیری، رضاپور میرصالح و

فلاح، ۱۴۰۱)

در فهرست منابع:

افخمی اردکانی، م.، وزیری، س.، رضاپور

میرصالح، ی.، و فلاح، م. ح. (۱۴۰۱). اعتباریابی

الگوی بومی (اسلامی-ایرانی) فرزندپروری

شفقت‌ورزانه بر اساس نظر متخصصان. خانواده

درمانی کاربردی، ۳(۴)، ۳۲۶-۳۴۶.

چکیده

هدف: هدف این پژوهش ارائه الگوی بومی (اسلامی-ایرانی) فرزندپروری شفقت‌ورزانه بر اساس نظر متخصصان بود. **روش پژوهش:** این پژوهش از نوع آمیخته با هدف اعتباریابی الگوی بومی اجرا می‌شود. جامعه آماری پژوهش حاضر در بخش کیفی و کمی کلیه متخصصان در حوزه مطالعات فرزندپروری و الگوهای بومی-اسلامی خواهند بود. نمونه‌ها در بخش کیفی از بین افراد متخصص به روش هدفمند و بر مبنای اشباع نظری خبرگان پژوهش و در بخش کمی به شیوه غیر تصادفی در دسترس انتخاب خواهد شد، ابزار پژوهش در بخش کیفی شامل مصاحبه عمیق و در بخش کمی نیز پرسشنامه محقق ساخته بوده است. **یافته‌ها:** در نهایت این نتیجه حاصل شده است که الگوی فرزندپروری بومی اسلامی ایرانی شفقت‌ورزانه با مولفه‌های خدامحوری رفتار والدین، احوالات مادر در ایام بارداری و شیردهی، دعوت فرزندان به فضایل اخلاقی، دلسوزی عمیق برای فرزندان، دعای خیر در حق والدین و فرزندان، اعتقاد به بارزش بودن فرزندان، آموزش صحیح فرزندان، تربیت صحیح و متفاوت در هفت سال اول و دوم و سوم، الگو بودن رفتار والدین، رسیدن به من حقیقی، اهل عمل بودن از روایی کمی صوری و روایی محتوایی مطلوبی برخوردار است. یعنی ملاحظه می‌گردد که تمامی بارهای عاملی سئوال‌الات بالاتر از ۰/۵ بدست آمده است و این حاکی از تایید روایی سازه گویه‌ها می‌باشد. **نتیجه‌گیری:** طی تحلیل عاملی تاییدی نیز مشخص گردید مدل معادلات ساختاری در پژوهش حاضر از برازش مطلوبی برخوردار است. بنابراین این الگو از اعتبار کافی برخوردار است.

کلیدواژه‌ها: الگوی بومی، فرزندپروری، شفقت‌ورزی، والدین

مقدمه

کیفیت فرزندپروری عاملی مهم در رشد و تحول کودکان است. پژوهش‌ها نشان می‌دهد فرزندپروری منجر به نتایج مثبت و منفی رفتار، رشد شخصیت، بهزیستی روانی، عملکرد، نگرش و پیشرفت تحصیلی کودکان می‌شود (بتول، ۲۰۲۰). این درحالی است که رفتارهای والدینی ابعاد گوناگونی دارد که متمرکز بر کیفیت رابطه با فرزند و نیز رفتارهایی مانند حساسیت، پاسخگویی و گرمی است (مادیپان، پریم، گراهام، رادریگوز، اندرسون و همکاران، ۲۰۱۹). این رفتارها و نیز سبک ارتباط والد با فرزند فواید بسیاری را در دنیای کودکان به همراه دارد (پالز، ساواج، آنزمن-پارسکا، ۲۰۱۸). به عبارت دیگر اهداف فرزندپروری نه تنها بر والدین تأثیرگذار است بلکه اثرات آن فرزندان بسیار گسترده است (کراکر و کانولو، ۲۰۱۲). سبک فرزندپروری با گستره ای از فرایندهای مربوط به رشد را در کودکان همراه است، مانند ژنتیک (کوان و همکاران، ۲۰۱۶)، تحول مغزی (بلسکی و دی‌هان، ۲۰۱۱)، دلبستگی (میکولینر و شاور، ۲۰۱۶)، خودکنترلی (سسیل و همکاران، ۲۰۱۲). برخی عوامل فرزندپروری را تحت تأثیر قرار می‌دهد، شامل محیط اجتماعی و جغرافیایی (پرکینز و همکاران، ۲۰۱۳)، دانش و تعهد والدین (سندرز و مازوچلی، ۲۰۱۸). در طی ۳۰ سال گذشته برنامه‌های فرزندپروری متفاوتی به منظور تحول مهارت‌های فرزندپروری گسترش یافته است (کربی، ۲۰۱۶). در این راستا بررسی فرزندپروری ابعاد گسترده ای را در بین خانواده‌ها به همراه خواهد داشت که در این بین فرزندپروری مبتنی بر شفقت بواسطه ی کاربرد سبک متفاوتی از فرزندپروری پیامدهای متفاوتی را به همراه خواهد داشت (از جمله حمایت از والدین که منجر به تحول ابتکار عمل اجتماعی و محافظت در برابر افسردگی می‌گردد) (کانتی، ۲۰۱۵). از اینرو لزوم بررسی فرزندپروری در ابعاد فرهنگی و بومی را بارزتر می‌نماید.

به علاوه فرزندپروری شفقت ورزانه به دنبال دست یابی به دیدگاهی از جهان است که از منظر کودک دیده می‌شود. در این سبک از فرزندپروری علایق و توانایی‌های کودک با ارزش دیده می‌شود. به علاوه تلاش‌های والد در مسیر تنظیم نیازهای فردی کودک است (فاتیما و همکاران، ۲۰۲۱). همچنین در فرایند فرزند پروری، افراد به دنبال کمک کردن، اجتناب از آسیب زدن و غیره هستند (کراکر و کانولو، ۲۰۰۸) بدین واسطه شفقت با افزایش عزت نفس و توجه به دیگران (کراکر و کانولو، ۲۰۱۱) و فاکتورهای هیجانی مثبتی مانند احساس راحتی و ارتباط با دیگران همراه است (کراکر و کانولو، ۲۰۱۷) در این راستا تمرکز بر فرزند پروری شفقت ورزانه بهزیستی را تسهیل می‌کند (امان‌اللهی و همکاران، ۱۳۹۷).

هر چقدر فرد شفقت بیشتری را در فرایند فرزند پروری خود به کار برد گرمی و رفتارهای پاسخ‌دهی بیشتری در او به عنوان یک والد مشاهده می‌شود. به علاوه شفقت ورزی میزان کنترل روانشناختی را کاهش می‌دهد و در نتیجه فرایند فرزند پروری تسهیل می‌گردد (کربی، زاک و گیلبرت، ۲۰۱۹) شفقت فرایندی چند بعدی است. شفقت دو بعد مهم دارد نخستین بعد آن اشاره به حساسیت و آگاهی از حضور رنج و دلایل آن دارد دومین بعد نیز متشکل از انگیزه و تعهد نسبت به قدم برداشتن جهت کاهش رنجی است که با آن روبرو می‌شویم (گیلبرت، چوان، ۲۰۱۳).

روشی که هیجان‌اتمان شکل می‌گیرند و با حس خود ارتباط برقرار می‌کنند، بسیار تحت تأثیر ژن‌ها و تجارب اولیه زندگی مان قرار دارد. از روزی که به دنیا می‌آییم تا روزی که چشم از جهان می‌بندیم روابط ما نقشی پایه ای در سلامت روانی ایفا می‌کنند چون روابط، امکان دسترسی به سیستم تسکین/وابستگی را در اختیار

ما می‌گذارند. اگر این سیستم تسکین در دسترس ما نباشد برقراری تعادل بین هیجان‌اتمان بسیار دشوار می‌شود. در واقع بسیاری از افرادی که مشکلات روانی دارند، هیجان‌ات نامتعادلی را تجربه می‌کنند که در تجربه‌های زندگی روزانه شأن تأثیر قوی دارد. یکی از نقش‌های مهم سیستم تسکین تنظیم هیجان‌ات تهدید محور و برگرداندن تعادل است یکی از روش‌های تحریک سیستم هیجانی و تنظیم هیجان‌ات منفی مهربان بودن با خود و دیگران است (بیاندی و مینی آگوز، ۲۰۲۱).

با توجه به اهمیت سبک فرزند پروری در سلامت روان و بهبود روابط بین فردی فرزندان اگر مولفه‌های فرزند پروری شامل درخواست‌کنندگی و پاسخگویی همراه مولفه‌های شفقت کرد و این مولفه‌ها با آموزه‌های اسلامی-بومی غنی کرد این الگو می‌تواند موقر واقع شود و با توجه به کمبود پژوهش در این زمینه پژوهش‌هایی از این دست ضروری به نظر می‌رسد در این راستا پژوهش حاضر در نظر دارد به تدوین الگوی بومی (اسلامی-ایرانی) فرزند پروری شفقت‌ورزانه بر اساس نظر متخصصان پرداخته است.

کودکی که سالم به دنیا می‌آید، در بهترین حالت خود آفریده شده و به شرط آنکه خانواده و محیط مناسب، در اختیارش قرار گیرد، ظرفیت آن را دارد که به بهترین وجهی تربیت شده و به عالی‌ترین کمالات دست یابد. باین وجود، بسیاری از کودکان در طول فرایند رشد، خصوصیات نامطلوب تربیتی را به تدریج کسب می‌کنند و در نهایت دچار مشکلات رفتاری می‌شوند (مداحی، لیاقت، صمدزاده و مرادی، ۲۰۱۱). به علاوه اثرات اولیه رفتارها در ارتباطات فرد با دیگران و سازگاری با محیط اطراف در آینده و روی هم‌رفته در کل زندگی، نقش تعیین‌کننده دارد. رفتارها و خصیصه‌های نامطلوب در رفتار والدینی ریشه دارد که احتمالاً بیش از حد عاطفی و حمایت‌کننده اند، اخلاق بچه‌گانه دارند، وعظ‌کننده، طردکننده و بیش از حد وظیفه‌شناس هستند (واحدی، لطفی‌نیا و یوسفی‌شهری، ۲۰۰۹).

به علاوه والدین، الگوها و ارزش‌های جامعه خود را درست همانطور که توسط والدین و معلمان به آنها تحمیل شده در کودک خود منعکس می‌کنند (مداحی و همکاران، ۲۰۱۱). هر خانواده‌ای با توجه به ابعاد گوناگون زندگی خویش، شیوه‌ی خاصی برای تربیت فرزندان خود انتخاب می‌کند. انتخاب هر نوع سبک و شیوه‌ی تربیت فرزندان، علاوه بر اینکه تأثیر مستقیمی بر روی ویژگی‌های اخلاقی، خلقی و شخصیتی فرزندان می‌گذارد، در سلامت والدین نیز مؤثر است (بوچانان و لیموین، ۲۰۲۰). اینکه والدین چگونه با فرزندان خود به تعامل می‌پردازند، چگونه با آنان برخورد می‌کنند، در مسائل گوناگون پیش آمده در خانه چه واکنش‌هایی از خود در مواجهه با فرزندان نشان می‌دهند و مسائلی از این قبیل، می‌تواند در سلامت روانی والدین مؤثر باشد، یعنی والدین علاوه بر اینکه به تربیت فرزندان خود همت می‌گمارند؛ به نوعی نیز به سلامت خود دست می‌یابند؛ چراکه امروزه اینگونه روش‌های فرزند پروری به تعاملات بیشتر میان والدین و فرزندان منجر شده است و به یقین، این تعاملات می‌تواند تأثیرات مثبت یا منفی بر سلامت طرفین بر جای گذارد (گرچی و محمودی، ۲۰۱۲).

از اینرو با توجه به آنچه گفته شد بنظر می‌رسد مسئله فرزندپروری و سبک‌های والدینی در این زمینه از اهمیت بسزایی برخوردار است. این درحالی است که یکی از مسائل مهم در حیطه فرزندپروری استفاده از سبک‌هایی مطابق با اصول فرهنگی و بومی جامعه ایران است. از اینرو با توجه به کمبود پژوهش‌هایی در زمینه الگوی بومی ایرانی-اسلامی فرزندپروری، اجرای پژوهش‌هایی از این دست ضروری بنظر می‌رسد. در

این راستا پژوهش حاضر در نظر دارد به تدوین الگوی بومی (اسلامی-ایرانی) فرزندپروری شفقت ورزانه بر اساس نظر متخصصان پرداخته است.

فروشانی، شریفی، غضنفری، عادبدی، نقوی. ۱۳۹۸. پژوهشی با عنوان "تدوین بسته آموزشی تعامل مبتنی بر شفقت در رابطه مادر و کودک و بررسی آن بر رابطه مادر-کودک و بهبود تنیدگی والدینی" انجام دادند. نتایج نشان داد که برنامه آموزشی تعامل مبتنی بر شفقت در رابطه مادر-کودک، منجر به بهبود رابطه مادر-کودک و کاهش تنش والدگری مادران شد. مصباحی، ایران نژاد و رحیمی ۱۳۹۸. پژوهشی با عنوان نقش میانجی شفقت خود در رابطه بین سبک‌های دلبستگی و خودمهارگری بر روی ۲۴۵ نفر (۱۳۴ زن و ۱۱۱ مرد) انجام دادند. یافته‌های پژوهش نشان داد سبک دلبستگی ایمن به صورت مثبت و معنادار و سبک‌های دلبستگی اضطرابی و اجتنابی به صورت منفی و معنادار، شفقت خود را پیش‌بینی می‌کنند. همچنین، نتایج نشان‌دهنده رابطه مثبت و معنادار بین شفقت خود و خودمهارگری بود. در نهایت، نتایج نشان داد شفقت خود رابطه بین سبک دلبستگی ایمن با خودمهارگری را به صورت مثبت و رابطه بین سبک‌های اضطرابی و اجتنابی را به صورت منفی میانجی‌گری می‌کند. فروغی، خانجانی، رفیعی و طاهری. ۱۳۹۸. پژوهشی با عنوان شفقت به خود: مفهوم بندی، تحقیقات و مداخلات انجام دادند و اینطور عنوان کردند که با ظهور موج سوم درمان‌های شناختی-رفتاری که عمدتاً مبتنی بر ذهن‌آگاهی و پذیرش هستند، «شفقت» و «شفقت به خود» نیز مورد توجه و مطالعه قرار گرفته است. کریستین نف در سال ۲۰۰۳ به مفهوم‌بندی سازه شفقت به خود پرداخت و ابزارهایی نیز به منظور سنجش آن معرفی کرد. یافته‌ها نشان می‌دهد شفقت به خود با اضطراب و افسردگی کمتر و بهزیستی روانشناختی بالاتر مرتبط است. همچنین، شفقت به خود به هیجان‌های مثبتی منجر می‌شود. عمرانی و شریفی. ۱۳۹۷. پژوهشی با عنوان اثربخشی شفقت درمانی بر رابطه والد-کودک و اختلالات هیجانی-رفتاری کودکان ۳ تا ۶ ساله شهر اصفهان انجام دادند. آموزش شفقت درمانی توانسته است نمرات مادر-کودک و اختلالات هیجانی-رفتاری در مرحله پس‌آزمون را کاهش دهد. میزان تاثیر ۷ و ۱۱ درصد می‌باشد. در نتیجه با انجام شفقت درمانی میتوان رابطه مادر-کودک و اختلالات هیجانی-رفتاری کودکان بهبود بخشید و از بروز اختلالات هیجانی رفتاری در کودکی و بزرگسالی فرزندان جلوگیری کرد. اولیا و فلاح یخدانی و فرهودی. ۱۳۹۷. پژوهشی با عنوان بررسی اثربخشی آموزش شفقت بر سبک والدگری مادران کودکان افغان انجام دادند. داده‌ها با استفاده از روش تحلیل کوواریانس تجزیه و تحلیل شد. یافته‌ها نشان دادند آموزش شفقت بر سبک فرزندپروری مادران موثر است. هم‌چنین آموزش شفقت بر کاهش سبک والدگری آزاد گذارنده و استبدادی و افزایش سبک والدگری مقتدرانه موثر است. برغندان، اکبری، خلعتبری جواد، وارسته. ۱۳۹۷. در پژوهشی به بررسی شفقت درمانی بر سازش یافتگی و شاد زیستن دانش‌آموزان دارای رفتارهای پرخطر پرداختند. نتایج نشان داد که شفقت درمانی بر شادزیستی و تمامی ابعاد سازش یافتگی شامل بعد اجتماعی و بعد آموزشی به غیر از بعد عاطفی اثربخش بوده است و شفقت درمانی به دلیل آموزش تکنیک‌های ذهن‌آگاهی و تقویت خود شفقت ورزی تاثیر مهمی بر زندگی دانش‌آموزان دارای رفتار پرخطر داشته است. شمس زاده و آقامحمدیان شهرباف. ۱۳۹۷. پژوهشی با عنوان تعیین اثربخشی شفقت درمانی بر سبک‌های فرزندپروری مادران بر روی ۱۵۰ نفر مادران شاغل کودکان در پیش دبستانی و مهدکودک در ناحیه ۴ مشهد انجام دادند. نتایج نشان داد تفاوت معناداری بین سبک‌های فرزندپروری، در گروه‌های آزمایش و کنترل وجود دارد. به عبارتی شفقت درمانی بر سبک‌های فرزندپروری

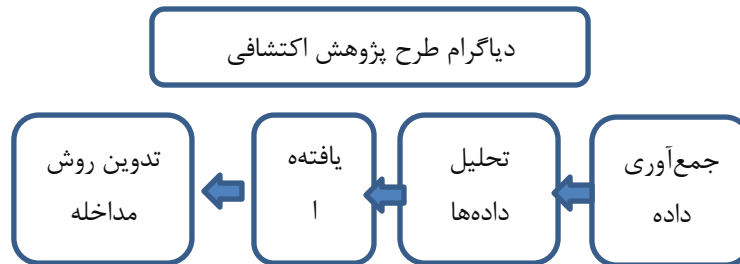
تاثیر مثبت معنی دار دارد. در نهایت یافته‌های پژوهش نشان داد شفقت درمانی باعث بهبود سبکهای فرزندپروری مادران شاغل شد. بنابراین تلاش در جهت آموزش مادران شاغل باعث بهبود سبک فرزندپروری آنان در طول زندگی می‌گردد.

با همه این تفاسیر این پژوهش در صدد است تا بررسی کند الگوی بومی (اسلامی-ایرانی) فرزندپروری شفقت‌ورزانه بر اساس نظر متخصصان از اعتبار کافی برخوردار است یا خیر؟

روش پژوهش

این پژوهش از نوع آمیخته با هدف تدوین الگوی بومی اجرا می‌شود. جامعه آماری پژوهش حاضر در بخش کیفی کلیه متخصصان در حوزه مطالعات فرزندپروری و الگوهای بومی-اسلامی بوده‌اند. در این بین از بین افراد متخصص به روش هدفمند و بر مبنای اشباع نظری خبرگان پژوهش در بخش کیفی انتخاب خواهد شد. دلیل انتخاب روش هدفمند از این قرار بوده است که این خبرگان، تخصص و سابقه کافی در عرصه مشاوره به خانواده‌ها پیرامون فرزندپروری را داشته‌اند. همچنین مصاحبه‌ها تا زمانی ادامه یافت که دیگر به اطلاعات جدیدی دست نیابیم. جامعه آماری در بخش کمی نیز متخصصان در حوزه مطالعات فرزندپروری و الگوهای بومی-اسلامی بوده‌اند که نمونه‌ها به شیوه غیر تصادفی در دسترس انتخاب می‌شوند. مراحل طراحی الگو عبارتند از:

- ۱- تمام توصیف‌های ارائه شده توسط شرکت کننده در مطالعه را که به طور مرسوم پروتکل نامیده می‌شود، به منظور به دست آوردن یک احساس و مانوس شدن با آنها بخوانید.
- ۲- به هر یک از پروتکل‌ها مراجعه و جمالت و عباراتی را که مستقیماً به پدیده مورد مطالعه مرتبط است، استخراج نمایید. این مرحله تحت عنوان استخراج جملات مهم شناخته شده است.
- ۳- تلاش نمایید تا به معنای هر یک از جملات مهم پی ببرید. این مرحله تحت شناخته شده فرموله کردن معانی عنوان است.
- ۴- مراحل فوق را برای هر پروتکل تکرار نموده و معانی فرموله شده و مرتبط به هم را در خوشه‌هایی از تم‌ها (مقوله‌ها) قرار دهید.
- الف) از طریق مراجعه به پروتکل‌های اصلی، اعتبار خوشه‌ها را مورد بررسی قرار دهید.
- ب) در این مرحله ممکن است تناقضاتی در بین و یا درون خوشه‌های متعدد مورد توجه قرار گیرند. پژوهشگر نباید از این داده‌ها یا تم‌های به ظاهر نامناسب، چشم پوشی کند.
- ۵- تلفیق نتایج در قالب یک توصیف جامع از موضوع مورد پژوهش.
- ۶- فرموله کردن توصیف جامع پدیده تحت مطالعه به صورت یک بیانیه صریح و روشن از ساختار اساسی پدیده مورد مطالعه که اغلب تحت عنوان ساختار ذاتی پدیده نام گذاری می‌شود.
- ۷- از طریق مراجعه مجدد به هر یک از شرکت کنندگان و انجام یک مصاحبه منفرد و یا انجام جلسات متعدد مصاحبه، می‌توان نظر شرکت کنندگان را در مورد یافته‌ها پرسید و نسبت به اعتبارسنجی نهایی یافته‌ها، اقدام نمود.

شکل ۱. دیگرام طرح پژوهش

در روش کیفی از نوع پدیدارشناسی استفاده شده است. زیرا در پژوهش حاضر، شناسایی گزاره‌های مهم، جملات و عبارات مبین چگونگی شکل‌گیری تجربه خبرگان در خصوص پدیده مورد مطالعه، مطرح می‌باشد در این تحقیق ابتدا خبرگان با توجه به هدف پژوهش از میان جامعه (جامعه در بخش کیفی کلیه متخصصان در حوزه مطالعات فرزندپروری و الگوهای بومی-اسلامی) انتخاب شدند، گردآوری اطلاعات در این پژوهش به وسیله مصاحبه ژرف نگر صورت گرفت چرا که در این گونه مطالعات منبع اصلی اطلاعات گفتگوی عمیق و ژرف پژوهشگر و خبرگان است. مصاحبه‌ها با اطمینان بخشی به خبرگان در مورد پشتوانه علمی و محرمانه ماندن بیانات، اطلاعات، و هویت آنها انجام شد. به منظور دقت یافته‌ها از روش مصاحبه و در صورت لزوم تکرار برخی مباحث مصاحبه و همچنین استفاده از نظر تکمیلی برخی خبرگان استفاده شد. از آنجا که در تحقیقات کیفی تمرکز بیشتر بر روی اطلاعات مکتسب از موقعیت هست تا اندازه نمونه، در این مطالعه نیز اطلاعات پس از انجام مصاحبه عمیق تا زمان رسیدن به اشباع (زمانی که محقق متوجه می‌شود با ادامه مصاحبه چیز جدیدی کشف نمی‌گردد ادامه یافت.

ب) در بخش کمی شامل پرسشنامه خواهد بود که به منظور انجام تحلیل عاملی تأییدی، در اختیار تعدادی از متخصصین مربوطه قرار خواهد گرفت. نمره گذاری گویه‌های پرسشنامه براساس طیف لیکرت ۵ قسمتی است به این صورت که درباره آزمودنی از کاملاً مخالفم شروع و در نهایت به کاملاً موافقم ختم می‌شود.

ابزار پژوهش

ابزار پژوهش در بخش کیفی شامل مصاحبه عمیق بوده است.

بخش کیفی این پژوهش در چند گام صورت گرفت :

۱- دعوت از خبرگان و انجام مصاحبه‌های عمیق در زمینه فرزندپروری شفقت ورزانه مبتنی بر یک

الگوی بومی اسلامی ایرانی تا زمانی که مصاحبه‌ها به اشباع برسد.

۲- کد گذاری، طبقه بندی و دریافت مقوله‌ها و مضامین کشف شده از مصاحبه‌ها

۳- مطالعه مروری گسترده روش‌های فرزندپروری شفقت ورزانه و انتخاب مولفه‌های فرزندپروری

شفقت ورزی مبتنی بر یک الگوی اسلامی بومی ایرانی

۴- طراحی و تدوین برنامه آموزشی و مداخلاتی مبتنی بر تجربه‌ها و مقولات کشف شده

این برنامه براساس دغدغه‌ها و مشکلات، دل‌خوشی‌ها و در نهایت تمامی تجربیات در راستای فرزندپروری کودکان مبتنی بر معیارهای اسلامی بومی ایرانی تنظیم شده و از دل مصاحبه‌های عمیق استخراج شده است

در ذیل مراحل کامل تدوین برنامه آمده است :

مرحله اول: در این مرحله به روش کیفی از نوع پدیدار شناسی و با استفاده از مصاحبه‌های عمیق به کشف و تبیین معیارهای الگوی فرزندپروری شفقت‌ورزانه مبتنی بر یک الگوی بومی ایرانی اسلامی پرداخته شد. پدیدار شناسی رویکردی است که در آن محقق به جستجوی ساختار یا جوهره آشکار تجارب زنده افراد از یک پدیده و یافتن معنای یکپارچه‌ای که جوهره پدیده را آشکار می‌نماید می‌پردازد. پدیدارشناسی خود را درگیر یافتن قوانین و قواعد نمی‌کند. بلکه به جای آن به دنبال انجام تحلیل‌های توصیفی است که سبب شناخت عمیق و تفسیری پدیده‌های اجتماعی می‌گردد. در این مرحله ابتدا خبرگان با توجه به هدف انتخاب شدند. در این گونه مطالعات منبع اصلی اطلاعات گفتگوی عمیق پژوهشگر با خبرگان است. مصاحبه‌کننده بدون غرض و جهت دادن به مصاحبه‌ها پرداخت و اطمینان از محرمانه بودن بیانات و اطلاعات خبرگان به تک تک آنها داد. پس از اتمام مصاحبه بلافاصله آنها ضبط شده و فایل صوتی مصاحبه‌ها توسط پژوهشگر گوش داده شد تا معلوم شود آیا محتوا قابل فهم است یا نیاز به پیگیری دارد. سپس مصاحبه‌ها بر روی کاغذ پیاده‌سازی می‌شود و کدگذاری آنها انجام می‌شود. پس از طبقه‌بندی کدها و ادغام کدهای مربوط به مفاهیم فرمول‌بندی شده درون دسته‌های خاص موضوعی قرار گرفت. سپس در زیردسته یا زیرمفهوم قرار گرفت. و در نهایت کلیه مفاهیم دسته‌بندی شدند. و براساس هدف تقسیم‌بندی شدند. همچنین سعی شد ۴ معیار سنجش داده‌های کیفی یعنی موثق بودن، باورپذیری، قابلیت تصدیق و قابلیت انتقال در نظر گرفته شود. پژوهشگر در این مرحله تلاش نموده با دقت در فرآیند گردآوری داده‌ها از هر نوع سوگیری اجتناب نماید. پژوهشگر به منظور موثق نمودن مطالب پس از دسته‌بندی مطالب چندین مرتبه به صحبت‌های شرکت‌کننده مراجعه نموده و همچنین جهت روایی داده‌ها پس از مصاحبه و استخراج داده‌ها و کدگذاری آنها مجدداً به کلیه افراد مراجعه و موافقت آنها با برداشت پژوهشگر از مطالب بررسی شد و مطالب مهم احتمالی نیز مورد بررسی قرار گرفت. و از این طریق تایید خبرگان بدست آمد.

مرحله دوم: در این مرحله محقق با توجه به مضامین اصلی کشف شده در مرحله قبل به مطالعه مروری کتاب‌ها و مقالات و مطالب علمی مربوط به روش‌های آموزشی فرزندپروری شفقت‌ورزانه بر اساس معیارهای اسلامی پرداخته و تعدادی مقاله از سایت‌های ساینس دایرکت، اسپرینگر، الزیور، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، سایت سید، سیویلیکا و ... با استفاده از کلیدواژه‌های برنامه فرزندپروری، فرزندپروری شفقت‌ورزانه دانلود شد و مورد بررسی و مطالعه قرار گرفت. بر اساس این مطالعات مولفه‌های برنامه فرزندپروری شفقت‌درمانی انتخاب شده و برنامه فرزندپروری شفقت‌ورزانه طراحی شد.

مرحله سوم: مرحله سوم: در این مرحله برنامه فرزندپروری شفقت‌ورزانه در ۳ جلسه گروه‌های کانونی متشکل از مشاوران تخصصی مدارس مورد بحث و بررسی قرار گرفت، به نحوی که این جلسات گروهی در ۳ هفته‌ی متوالی با موضوع برنامه فرزندپروری شفقت‌ورزانه برگزار شد و محقق ضمن یادداشت برداری از نظرات و مطالب متخصصان به اصلاح برنامه پرداخته (لازم به ذکر است این گروه‌های کانونی متشکل از ۸ نفر از مشاوران مدارس بودند که حداقل دارای مدرک کارشناسی روانشناسی و بالای ۱۰ سال سابقه کار تخصصی با خانواده‌های کودکان داشتند).

ابزار پژوهش در بخش کمی شامل پرسشنامه خواهد بود که به منظور انجام تحلیل عاملی تأییدی، در اختیار تعدادی از متخصصین مربوطه قرار خواهد گرفت.

یافته‌ها

این پژوهش در راستای پاسخ به این سؤال می‌باشد که آیا الگوی بومی (اسلامی-ایرانی) فرزندپروری شفقت ورزانه بر اساس نظر متخصصان اعتبار دارد.

جدول ۱. مفاهیم جایگزین شرط حقیقی تحقق تربیت شفقت ورزانه در اسلام

مفاهیم جایگزین	کدهای هم دسته
خامحوری رفتار والدین	(۱) توحیدی بودن والدین از زمان انعقاد نطفه
	(۲) هرچیزی که والدین و فرزندش را به خدا نزدیک کند شفقت اسلامی است
	(۳) دیدن فرزند با دید توحیدی (۴) معرفت به الله تمام شفقت در فرزندپروری است
	(۵) عشق به خدا است که منجر می‌شود صفات مادر نیز در تربیت فرزندان خدایی باشد
	(۶) شفقت به خدا منشأ شفقت به خود و دیگران
	(۷) دیوانه خدایی خدا بودن و بالا بردن ظرفیت برای خدایی شدن
	(۸) شفقت مادر یعنی خدا رحمی به او داده برای باروری که به اذن خدا بارور شده و حال بدنش محل پرورش فرزندش است که با این همه سختی به دنیا می‌آید پس با دید خدایی او را دوست داشته باشد
	(۹) تمام وجود والدین خدایی شدن و همسو با خدا شدن
	(۱۰) طلب کمک از خدا در راستای تربیت صحیح فرزندان
	(۱۱) ناظر دانستن خدا بر اعمال خود بنابراین اصلاح رفتار والدین با فرزندان
	(۱۲) هموار کردن مسیر برای حرکت فرزند به سوی خدا با مدیریت تمام منابع
	(۱۳) داشتن حرکت جوهری به سمت خدا لازمه شفقت مادر بر فرزند
	(۱۴) گرفتن شفقت از خدا و ائمه توسط مادر لازمه شفقت مادر بر فرزند
	(۱۵) تضمین فرزند در برزخ و معاد (۱۶) شناخت وسوسه‌های شیطانی توسط مادر
	(۱۷) اعتقاد به اتصال گستره وجود خود و فرزند به معاد لازمه شفقت مادر
احوالات مادر در ایام بارداری و شیردهی	خوراک مادر در بارداری بواسطه روزی حلال پدر و نخوردن از هر غذای مشکوک دیگران
	اهمیت به تغذیه دوران بارداری مادر و نقش در فطرت کودک و کنترل خیال خوراک مادر در شیردهی به واسطه روزی حلال پدر و نخوردن از هر غذای مشکوک دیگران
	تاثیر احوالات حین بارداری مادر بر باطن کودک
	کنترل خیالات در دوران بارداری جهت تاثیرپذیری کودک از مادر
	شیر دهی به فرزندان با یاد خدا و در کمال آرامش
	اهمیت دوران بارداری مادر در تحقق تربیت شفقت ورزانه به دلیل شکل‌گیری فطرت
	در این دوران و نقش خیالات مادر بر فطرت کودک
	اهمیت به دیدنی‌ها و شنیدنی‌های دوران بارداری زن
	تاثیر احوالات مادر بر روی باطن کودک در لحظات اول تولد و شیردهی مادر

دعوت فرزندان به فضایل اخلاقی	<p>(۱) دعوت فرزندان به نیکوکاری</p> <p>(۲) دعوت فرزندان به خیرخواهی دوستان خدا</p> <p>(۳) دعوت فرزندان به پرهیزکاری و فرمانبرداری از خدا</p> <p>(۴) دعوت فرزندان به محبت به والدین</p> <p>(۵) دعوت فرزندان به اطاعت از والدین</p> <p>(۶) دعوت فرزندان به سرسختی با دشمنان خدا</p> <p>(۷) دعوت فرزندان به معامله همیشگی با خدا</p> <p>(۸) متکی بودن ایدئولوژی مادران بر ساخته شدن ابدی فرزندان</p>
دلسوزی عمیق برای فرزندان	<p>(۱) خودآزادگری و آزار ندادن فرزندان</p> <p>(۲) فرزندپروری شفقتی یعنی دل رحم بودن و راز دار بودن (در زمینه گناه خود، گناه فرزند و درد دل فرزند با والدین)</p> <p>(۳) برخورد صحیح و ملاحظه‌تانه با فرزند در صورت وقوع خطایی در بار اولی</p> <p>(۴) برخورد دلسوزانه مادر با فرزند</p> <p>(۵) ایجاد دل‌بستگی ایمن در کودک</p> <p>(۶) طبع انسان مشفق مهربان است بنابراین مادران مشفق به فرزندان خود محبت ارزانی می‌کنند</p> <p>(۷) بوس کردن فرزندان به دلیل انعکاس محبت خدا در فرزندش</p>
دعای خیر در حق والدین و فرزندان	<p>دعا برای طول عمر فرزندان موحد به دلیل سود رسانی به والدین</p> <p>دعای سلامتی در حق فرزندان (مبتنی بر صحیفه سجادیه (دعای ۲۵))</p> <p>دعا برای فراوانی رزق فرزندان با ایمان (مبتنی بر صحیفه سجادیه (دعای ۲۵))</p> <p>دعا بر سر قبر مادر و پدر (استجاب دعا در این مکان)</p> <p>دعای خیر مادر در حق فرزند لازمه شفقت مادر است</p>
اعتقاد به باارزش بودن فرزندان	<p>اعتقاد به موهبت بودن فرزندان</p> <p>اعتقاد به قره العین بودن فرزندان برای والدین</p> <p>بینش مادران مبنی بر ابزاری جهت تقرب بودن فرزندان</p> <p>فرزند ابزاری است برای نزدیکی والدین به خدا</p> <p>فرزند نیز مثل نماز و روزه و عبادات وسیله ای است برای رسیدن به معبود</p>
آموزش صحیح فرزندان	<p>(۱) تربیت صحیح و به دور از افراط و تفریط</p> <p>(۲) به کارگیری اصول تعلیم و تربیت</p> <p>(۳) آموزش ترک عاصی به فرزندان</p> <p>(۴) شایسته نمودن فرزندان جهت بهره مندی والدین از آنها در دنیا و آخرت</p> <p>(۵) آموزش روابط حسنه به فرزندان با رابطه حسنه والدین با یکدیگر</p> <p>(۶) نیت در هرکاری حائز اهمیت است</p> <p>(۷) الگو بودن در امر به معروف</p> <p>(۸) رعایت ۷ مرحله تربیت مشفقانه اسلامی یعنی دادن آگاهی متناسب با رشد کودک به وی، اشباع کودک از محبت، تشویق کودک، نداشتن تنبیه‌های ممنوعه، آموزش خویشتن داری به فرزندان، آموزش صبور بودن به آنها و آموزش شکرگذاری به آنها</p> <p>(۹) سعه صدر داشتن والدین در تربیت فرزندان و آموزش آن به فرزندان</p>
تربیت صحیح و متفاوت در هفت سال اول و دوم و سوم	<p>حساب شده بودن امر و نهی‌ها و محدودیت‌ها برای کودک در ۷ سال اول تولد (دوران سیادت)</p> <p>تأدیبی بودن تربیت کودک در ۷ سال دوم</p>

آموزشی بودن تربیت کودک در هفت ساله سوم وی (وزارت
اهمیت به دوران طلایی دوساله کودک به دلیل نقش بر فطرت او
نقش تربیت ۲سال اول والدین بر کل عمر کودک به دلیل ساخته شدن ابدیت فرزند
در این دوران

(۱) بازتاب نحوه ارتباط والدین با یکدیگر و فرزندان و دیگران در رفتار فرزندان
الگو بودن رفتار والدین
(۲) داشتن رفتارهای خیرخواهانه مادر لازمه شفقت مادر بر فرزند
(۳) مادر هر کاری می کند آن را از خدا بخواهد بنابراین فرزند هم همین گونه می شود
(۴) اخذ محبت از خدا و در نتیجه فرزند هم از پدر و مادر در نتیجه حرکت سریعتر به
سمت خدا

(۵) نحوه والدین بودن برای فرزند بیان کننده میزان انسانیت داشتن فرزند و ارتباط با
خدا

(۶) افراط و تفریط نکردن در نقش والدین (۷) لقمه پاک در آوردن
(۸) جشن ظرفیت پدر و مادر شدن برای فرزندان به جای جشن تکلیف

یافتن من حقیقی خود توسط والدین و پرورش الله درون خود
تشخیص من اعتباری خود و فرزندش از من حقیقی توسط والدین
اتکای تربیت مشفقانه بر عمل به جای گفتار
اهل عمل بودن تا اهل گفتار

جهت تایید روایی صوری الگوی طراحی شده مبتنی بر نظر خبرگان ، از شاخص Impact Factor استفاده
می شود

ابتدا برای هریک از آیتمها طیف لیکرت ۵ قسمتی در نظر گرفته شد : کاملاً مخالفم (امتیاز ۱)، مخالفم
(امتیاز ۲)، بدون نظر (امتیاز ۳)، موافقم (امتیاز ۴)، کاملاً موافقم (امتیاز ۵). سپس پرسشنامه مستخرج
شده از مدل (مبنی بر امتیاز دهی به رویکردهای حل مسئله) جهت تعیین روایی در اختیار ۲۰ نفر از
خبرگان قرار گرفت. پس از تکمیل پرسشنامه توسط گروه هدف، با استفاده از فرمول روش تاثیر آیتم، روایی
صوری محاسبه شد.

جدول ۲. پرسشنامه مستخرج شده از الگو برای اعتباریابی

گویه	کاملاً مخالفم	مخالفم	بدون نظر	موافقم	کاملاً موافقم
خدماتحوری رفتار والدین از مولفه های الگوی بومی (اسلامی-ایرانی) نهایی فرزندپروری شفقت ورزانه می باشد					
احوالات مادر در ایام بارداری و شیردهی از مولفه های الگوی بومی (اسلامی-ایرانی) نهایی فرزندپروری شفقت ورزانه می باشد					

دعوت فرزندان به فضایل اخلاقی از مولفه‌های الگوی بومی (اسلامی-ایرانی) نهایی فرزندپروری شفقت ورزانه می‌باشد

دلسوزی عمیق برای فرزندان از مولفه‌های الگوی بومی (اسلامی-ایرانی) نهایی فرزندپروری شفقت ورزانه می‌باشد

دعای خیر در حق والدین و فرزندان از مولفه‌های الگوی بومی (اسلامی-ایرانی) نهایی فرزندپروری شفقت ورزانه می‌باشد

اعتقاد به باارزش بودن فرزندان از مولفه‌های الگوی بومی (اسلامی-ایرانی) نهایی فرزندپروری شفقت ورزانه می‌باشد

آموزش صحیح فرزندان از مولفه‌های الگوی بومی (اسلامی-ایرانی) نهایی فرزندپروری شفقت ورزانه می‌باشد

تربیت صحیح و متفاوت در هفت سال اول و دوم و سوم از مولفه‌های الگوی بومی (اسلامی-ایرانی) نهایی فرزندپروری شفقت ورزانه می‌باشد

الگو بودن رفتار والدین از مولفه‌های الگوی بومی (اسلامی-ایرانی) نهایی فرزندپروری شفقت ورزانه می‌باشد

رسیدن به من حقیقی از مولفه‌های الگوی بومی (اسلامی-ایرانی) نهایی فرزندپروری شفقت ورزانه می‌باشد

اهل عمل بودن والدین از مولفه‌های الگوی بومی (اسلامی-ایرانی) نهایی فرزندپروری شفقت ورزانه می‌باشد

جدول ۳. شاخص روایی صوری پرسشنامه

سؤال	Impact Score
	۱/۶۱
	۱/۶۶
	۱/۸۹
	۱/۸۱
	۱/۷۸

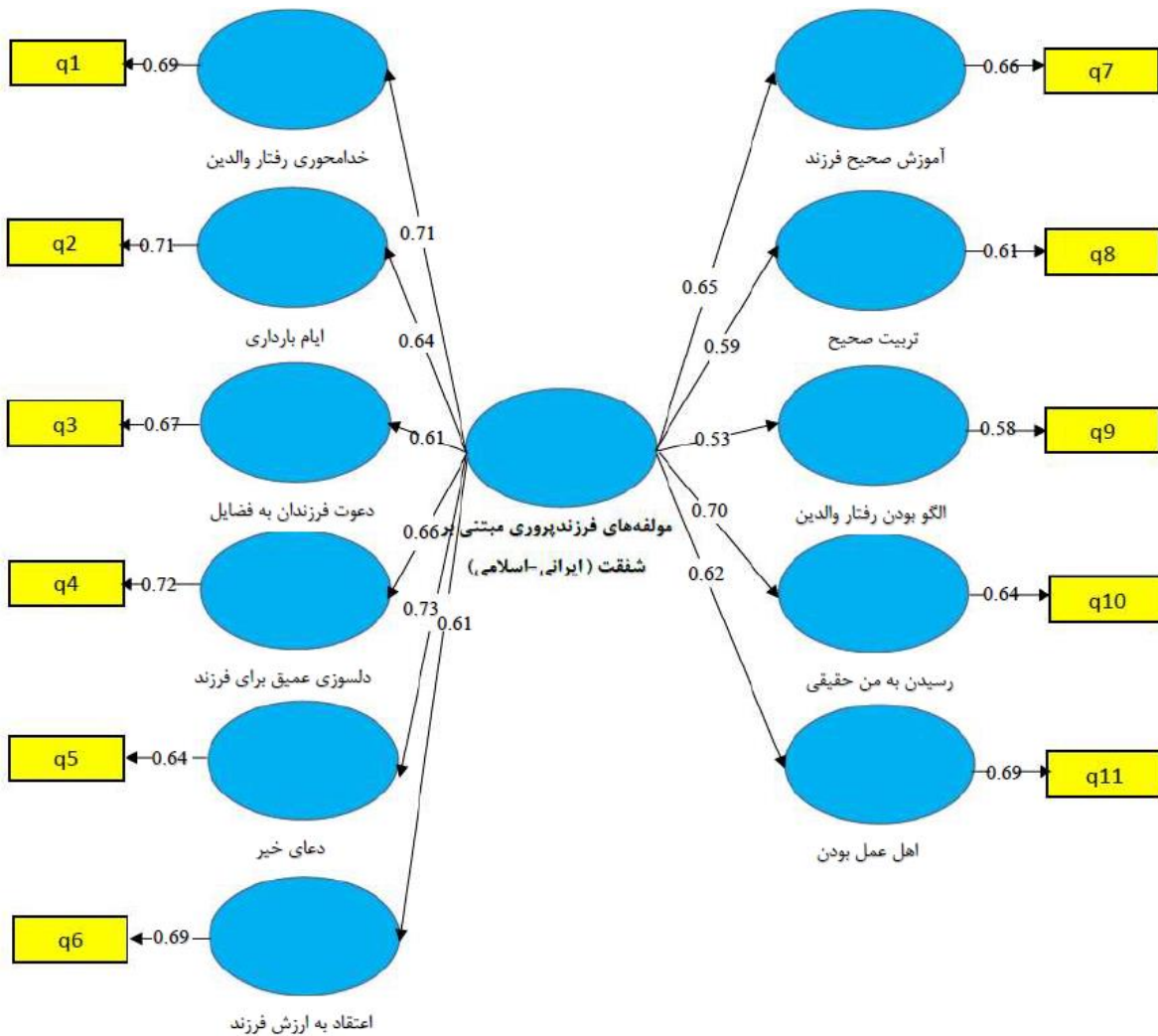

۰/۶۵	۷
۰/۵۹	۸
۰/۵۳	۹
۰/۷۰	۱۰
۰/۶۲	۱۱

ملاحظه می‌گردد که تمامی بارهای عاملی سئوالات بالاتر از ۰/۵ بدست آمده است و این حاکی از تایید روایی سازه گویه‌ها می‌باشد.

جدول ۸. بارهای عاملی

نتیجه	سطح معنی داری	T-Value	بار عاملی	متغیرهای آشکار	عامل
P<0.05	معنادار	۴/۳۱	۰/۶۹	Q1	۱
P<0.05	معنادار	۵/۱۶	۰/۷۱	Q2	۲
P<0.05	معنادار	۴/۴۱	۰/۶۷	Q3	۳
P<0.05	معنادار	۵/۶۴	۰/۷۲	Q4	۴
P<0.05	معنادار	۴/۹۴	۰/۶۴	Q5	۵
P<0.05	معنادار	۵/۱۵	۰/۶۹	Q6	۶
P<0.05	معنادار	۴/۹۴	۰/۶۶	Q7	۷
P<0.05	معنادار	۵/۳۷	۰/۶۱	Q8	۸
P<0.05	معنادار	۵/۶۷	۰/۵۸	Q9	۹
P<0.05	معنادار	۵/۹۵	۰/۶۴	Q10	۱۰
P<0.05	معنادار	۴/۸۱	۰/۶۹	Q11	۱۱

شکل ۱. مدل معادلات ساختاری

جدول ۹. مقادیر شاخص‌های برازش مرتبط با مدل معادلات ساختاری

نام شاخص	برآوردهای مدل	حد مطلوب
(کای دو بر درجه‌ی آزادی)	۲/۷۱۴	کمتر از ۳
(نیکویی برازش)	۰/۸۳۷	بالاتر از ۰/۸
(شاخص تعدیل شده نیکویی برازش)	۰/۸۴۸	بالاتر از ۰/۸
(ریشه میانگین مربعات خطای برآورد)	۰/۰۶۲	کمتر از ۰/۰۷
(ریشه میانگین توان دوم پس مانده)	۰/۰۶۲	کمتر از ۰/۰۷

شرط مناسب بودن برازش مدل :

۱- نسبت کای دو به درجه آزادی کمتر از ۳ باشد

۲- مقدار شاخص برازش تطبیقی بیشتر از ۹۰ درصد باشد

۳- مقدار شاخص تعدیل شده نکویی برآزش، شاخص نکویی برآزش بیشتر از ۸۰ درصد باشد
۴- مقدار ریشه میانگین توان دوم پس مانده کمتر از ۰.۰۷ باشد.
مبتنی بر عبارت بالا مشخص می‌گردد که مدل ارائه شده در پژوهش حاضر، از برآزش مناسبی برخوردار هستند.

بحث و نتیجه‌گیری

مبتنی بر رویکرد کیفی در پژوهش حاضر مشخص گردید که مولفه‌های الگوی فرزندپروری بومی اسلامی ایرانی شفقت ورزانه عبارتند از: خدامحوری رفتار والدین، احوالات مادر در ایام بارداری و شیردهی، دعوت فرزندان به فضایل اخلاقی، دلسوزی عمیق برای فرزندان، دعای خیر در حق والدین و فرزندان، اعتقاد به باارزش بودن فرزندان، آموزش صحیح فرزندان، تربیت صحیح و متفاوت در هفت سال اول و دوم و سوم، الگو بودن رفتار والدین، رسیدن به من حقیقی، اهل عمل بودن. همچنین مبتنی بر رویکرد کمی مشخص گردید که از روایی کمی صوری و روایی محتوایی مطلوبی برخوردار است. یعنی ملاحظه می‌گردد که تمامی بارهای عاملی سئوالات بالاتر از ۰/۵ بدست آمده است و این حاکی از تایید روایی سازه گویه‌ها می‌باشد همچنین طی تحلیل عاملی تاییدی نیز مشخص گردید مدل معادلات ساختاری در پژوهش حاضر از برآزش مطلوبی برخوردار است. بنابراین این الگو از اعتبار کافی برخوردار است. و بنابراین قابل استفاده در بسیاری از پژوهش‌ها می‌باشد. که این روایی هم مبتنی بر و هم مبتنی بر تحلیل عاملی تایید گردید. همچنین مبتنی بر شاخص‌های برآزش مدل از قبیل کای دو بر درجه آزادی، نیکویی برآزش، شاخص تعدیل شده نکویی برآزش، ریشه میانگین مربعات خطای برآورد و ریشه میانگین توان دوم پس مانده مشخص گردید که مدل ارائه شده در پژوهش حاضر، از برآزش مناسبی برخوردار هستند.

پیشنهادات پژوهشی که در پژوهش حاضر می‌توان مطرح نمود از این قرار هستند:

۱. پیشنهاد می‌شود تحقیقات آتی بصورت آزمایشی صورت گرفته و تاثیر الگوی آموزش فرزندپروری مبتنی بر شفقت بر مشکلات رفتاری و خودپنداره کودکان با نارسایی‌های ذهنی و تحولی مورد بررسی قرار گیرد.

۲. پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی، مقایسه میزان تاثیر الگوی آموزش فرزندپروری مبتنی بر شفقت (ایرانی - اسلامی) بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان یا سبک‌های اسنادی و یا عزت نفس آنها میان مرد و زن مورد بررسی قرار گیرد.

۳. پیشنهاد می‌شود تحقیقات آتی بصورت آزمایشی صورت گرفته و تاثیر آموزش فرزندپروری مبتنی بر شفقت (ایرانی - اسلامی) بر رویکرد حل مسئله و بهزیستی روانشناختی دانش‌آموزان مورد بررسی قرار گیرد.

پیشنهادات کاربردی نیز که می‌توان مطرح نمود از این قرار هستند:

۱. به پژوهشگران پیشنهاد می‌گردد این بسته آموزشی به عنوان یک مداخله کارآمد در بسیاری از پژوهش‌های روان‌شناسی بکا گرفته شود و اثربخشی آن بصورت پیش‌آزمون و پس‌آزمون بر بسیاری از پارامترهای روان‌شناختی از قبیل بهزیستی روان‌شناختی، شادکامی و ... مورد آزمایش قرار گیرد.
۲. به مدیران مدارس پیشنهاد می‌گردد این بسته آموزشی با هماهنگی با مسئولین توسط مربیان پرورشی مدارس به دانش‌آموزان بصورت دوره‌ای آموخته شود.
۳. به مدیران مدارس پیشنهاد می‌گردد کارگروه‌های آموزش مهارت‌های فرزندپروری جهت کاهش اختلالات رفتاری در کودکان در مدارس برگزار گردد.
۴. به پژوهشگران آتی پیشنهاد می‌گردد با شرکت دادن مادران در جلسات آموزشی شفقت‌درمانی، از طریق آموزش ذهن‌آگاهی، مادران مشارکت‌کننده از احساسات، هیجانات، خاطرات و افکاری که در هر لحظه بر ذهن خود جاری می‌شود آگاهی پیدا کرده و با برجسب زدن به آنها و تمایز خود با آن محتوی ذهنی، به‌سوی پذیرش آن پیش می‌روند. در ادامه جلسات با آموزش اتخاذ نگرش مشفقانه نسبت به خود و روشهای مراقبت از خود، حفاظتی مناسب و امن در برابر مشکلات و هیجانات پیش آمده خصوصاً خودانتقادی و سرزنش خود فراهم می‌گردد. چون غالباً مادران کودکان با نارسایی‌های ذهنی و تحولی و تحولی اغلب خود را در ایجاد شرایط فرزندان مقصر دانسته و با پرورش احساس گناه در خود، مدام خود را سرزنش می‌کنند که همین عامل زمینه‌ساز تنش روانی، اضطراب و افسردگی و بیماری‌های روان‌تنی در آنها می‌شود که مجموعه این مشکلات بر تعامل با فرزندان تأثیر سوء داشته و مشکلات رفتاری را آنها را تشدید می‌کند. بنابراین، با آموزش شفقت به خود به آنها کمک می‌شود تا از قضاوت سرسختانه نسبت به خود فاصله بگیرند و با خودمراقبتی بیشتر و کسب بهزیستی روانشناختی مطلوب، بر مشکلات رفتاری فرزندان تأثیرگذار شوند.
۵. پیشنهاد می‌گردد با تعمیق در سوره‌های قرآن کریم از قبیل لقمان، عبس، شعراء که به تربیت فرزندان با الگوی اسلامی تأکید دارد یک الگوی شفقت‌ورزانه اسلامی کامل تهیه گردد.

ملاحظات اخلاقی

در این پژوهش موازین اخلاقی شامل اخذ رضایت آگاهانه، تضمین حریم خصوصی و رازداری رعایت شد؛ با توجه به شرایط و زمان تکمیل پرسشنامه ضمن تأکید به تکمیل تمامی سؤال‌ها، شرکت‌کنندگان در مورد خروج از پژوهش مختار بودند.

تشکر و قدردانی

از همه شرکت‌کنندگان و کسانی که در اجرای این پژوهش همکاری داشته‌اند، تشکر و قدردانی می‌شود.

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسندگان، این مقاله حامی مالی و تعارض منافع ندارد.

منابع

احمدزاده، ل؛ واعظی، م؛ سوداگر، ش؛ بهرامی هیدجی، م؛ و گل محمدنژاد، غ. ر. (۱۳۹۸). مقایسه اثربخشی درمان مبتنی بر پذیرش و تعهد انطباق یافته زوجی با زوج درمانی یکپارچه نگر بر تعارضات زناشویی زوجین. مجله بیماری‌های پستان ایران. ۱۲(۳):۵۹-۴۷

اورکی، محمد، جهانی، فاطمه، رحمانیان، مهدیه (۱۳۹۷) اثربخشی درمان مبتنی بر پذیرش و تعهد بر انعطاف پذیری روانشناختی زنان سالمند، روانشناسی بالینی، سال ده، شماره اول

اولیاء، نجمه، فلاح یخدانی، محمد حسین، فرهودی، فرزاد، (۱۳۹۷)، اثربخشی آموزش شفقت بر والدگری مادران افغان مقیم ایران، پنجمین کنفرانس ملی روانشناسی، جامعه شناسی، علوم تربیتی و علوم اجتماعی

بابائی، ان. (۱۳۹۷). پیش بینی تعارضات زناشویی زنان درگیر خشونت خانگی براساس طرحواره‌های جنسی، عملکرد جنسی و رضایت جنسی. نشریه روان پرستاری. ۶(۵): ۶۲-۷۸ .

برغندان، سپیده، اکبری، بهمن، خلعتبری، جواد، وارسته، علیرضا، (۱۳۹۷)، تأثیر شفقت درمانی بر سازش یافتگی و شادزیستی دانش آموزان دارای رفتارهای پرخطر، فصلنامه علمی - پژوهشی سلامت روان کودک

پیرفلک، م؛ سودانی، م؛ شفیع آبادی، ع. (۱۳۹۳). اثربخشی زوج درمانی گروهی شناختی-رفتاری بر کاهش دلزدگی زناشویی. مجله مشاوره و روان درمانی خانواده. ۴(۲):۲۶۹-۲۴۷

ترخان، م. (۱۳۹۶). اثربخشی درمان مبتنی بر پذیرش و تعهد بر تنظیم هیجان و معناداری زندگی زنان افسرده. مجله مطالعات روان شناختی. ۱۳(۳):۱۶۴-۱۴۷

خانجانی وشکی، سحر شفیع آبادی، عبدالله، فرزاد، ولی اله و فاتحی -زاده، مریم (۱۳۹۵) مقایسه اثربخشی زوج درمانی شناختی - رفتاری و زوج درمانی مبتنی بر پذیرش و تعهد بر صمیمیت زناشویی زوجین متعارض شهر اصفهان، دانش و پژوهش در روان شناسی کاربردی، دوره ۱۷، شماره ۴

زمانی فروشانی، شهلا، شریفی، طیبه، غضنفری، احمد، عابدی، محمدرضا، نقوی، اعظم، (۱۳۹۸)، تدوین بسته آموزشی تعامل مبتنی بر شفقت در رابطه مادر و کودک و بررسی اثربخشی آن بر رابطه مادر-کودک و بهبود تنیدگی والدینی، نشریه آموزش پرستاری

شمس زاده، پریشاد، آقامحمدیان شعرباف، حمیدرضا، (۱۳۹۸)، تعیین اثربخشی شفقت درمانی بر سبکهای فرزندپروری مادران، ششمین کنگره علمی پژوهشی توسعه و ترویج علوم تربیتی و روانشناسی ایران

عمرانی، مایده، شریفی، طیبه، (۱۳۹۷)، بررسی اثربخشی شفقت درمانی بر رابطه والد-کودک و اختلالات هیجانی- رفتاری کودکان ۳ تا ۶ ساله شهر اصفهان، همایش کشوری و جشنواره کودکان با نیازهای خاص

غلامرضایی، ه؛ مال میر، غ و قربانی ریزی، ن. (۱۳۹۷). عشق، ازدواج، تعارضات زناشویی و خیانت. تهران: انتشارات منشور سمیر

فتوحی، س؛ و ابوالقاسمی، ع. (۱۳۹۵). رابطه ابعاد شخصیت و سازگاری زناشویی زوجین: بررسی نقش واسطه ای سبک‌های عشق. فصلنامه فرهنگی-تربیتی زنان و خانواده. ۱۱(۳۵):۶۰-۴۱

فروغی، علی اکبر، خانجانی، سجاد، رفیعی، سحر، طاهری، امیرعباس، (۱۳۹۸)، شفقت به خود: مفهوم بندی، تحقیقات و مداخلات (مروری کوتاه)، روانشناسی و روانپزشکی شناخت

- کیانی، ا؛ شیشه‌گران، س؛ اسماعیلی، ف و زواری، م. (۱۳۹۵). پیش‌بینی فرسودگی زناشویی براساس ابرازگری هیجانی و اسنادهای زناشویی در افراد متأهل مراجعه‌کننده به مراکز بهزیستی شهر اردبیل. *مجله پژوهش‌های مشاوره*. ۱۵(۵):۷۲-۶۰
- مصباحی، مهدی، رحیمی، گلناز، ایران‌نژاد، الهام، (۱۳۹۸)، نقش میانجی شفقت خود در رابطه بین سبک‌های دلبستگی و خودمهارگری، *رویش روان‌شناسی سال هشتم*
- نریمانی، م؛ پوراسمعی، ا؛ حاجلو، ن؛ و مکائیلی، ن. (۱۳۹۵). آسیب‌پذیری‌های بادوام دلزدگی زناشویی در بین زوجین متقاضی طلاق: نقش میانجی رویدادهای استرس‌زا. *فصلنامه مشاوره و روان‌درمانی خانواده*. ۵(۲):۲۴-۵۰
- یوسفی، ن؛ امانی، ا؛ و حسن‌پور، م. (۱۳۹۵). اثربخشی خانواده‌درمانی مبتنی بر رویکرد ارتباطی ستیر بر کیفیت زندگی، رضایت زناشویی و تعارض زناشویی زنان ازدواج‌کرده به شیوه‌عادی، زن به زن و فرار کردن. *مجله مشاوره و روان‌دمانی خانواده*. ۶(۱): ۹۸-۱۱۹

References

- Byrne, G., Ghráda, Á. N., O'Mahony, T., & Brennan, E. (2021). A systematic review of the use of acceptance and commitment therapy in supporting parents. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 94, 378-407
- Dennis, J. P., & Vander Wal, J. S. (2010). The cognitive flexibility inventory: Instrument development and estimates of reliability and validity. *Cognitive therapy and research*, 34(3), 241-253
- Elbarazi I, Loney T, Yousef S, Elias A. (2017). Prevalence of and factors associated with burnout among health care professionals in Arab countries: a systematic review. *BMC Health Serv Res*. 17(1):491-86.
- Faircloth, A. L. (2017). Resilience as a mediator of the relationship between negative life events and psychological well-being. *Electronic Theses & Dissertations*. Georgia southern university
- Forman, E.M., & Herbert, J.D. (2009). New directions in cognitive behavior therapy: Acceptance-based therapies. *General principles and empirically supported techniques of cognitive behavior therapy*, 77-101
- Gregory Jr, V. L. (2021). Cognitive-Behavioral Therapy for Relationship Distress: Meta-analysis of RCTs with Social Work Implications. *Journal of Evidence-Based Social Work*, 18(1), 49-70
- Han, A., Yuen, H. K., Lee, H. Y., & Zhou, X. (2020). Effects of acceptance and commitment therapy on process measures of family caregivers: A systematic review and meta-analysis. *Journal of Contextual Behavioral Science*.
- McCrary, B.S., Wilson, A.D., Muñoz, R.E., Fink, B.C., Fokas, K., & Borders, A. (2016). Alcohol-Focused Behavioral Couple Therapy. *Fam Process*. 55(3):443-59
- Peterson, B. D., Eifert, G. H., Feingold, T., & Davidson, S. (2009). Using Acceptance and Commitment Therapy to Treat Distressed Couples: A Case Study With Two Couples. *Cognitive and Behavioral Practice*, 16, 430-442.
- Pinse AM, Neal MB, Hammer LB & Icekson T. (2011). Job burnout and couple burnout in dual-earner couples in the sandwiched generation. *Social Psychology Quarterly*. 74(4):361-85
- Siddique, J., Chung, J.Y., Brown, C.H., & Miranda, J. (2012). Comparative effectiveness of medication versus cognitive-behavioral therapy in a randomized controlled trial of low-income young minority women with depression. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 8(6), 995-1006

- Smith, T.W., Baron, C.E., Caska-Wallace, C.M., Knobloch-Fedders, L. M., Renshaw, K.D., & Uchino, B.N. (2019). PTSD in veterans, couple behavior, and cardiovascular response during marital conflict. *Emotion* (Washington, DC).
- Twohig, M.P. (2012). Acceptance and commitment therapy: Introduction. *Cognitive and Behavioral Practice*, 19(4), 499-507
- Zhang, C.Q., Leeming, E., Smith, P., Chung, P.K., Hagger, M.S., & Hayes, S.C. (2018). Acceptance and commitment therapy for health behavior change: a contextually-driven approach. *Frontiers in psychology*, 8, 2350.
- Zhang, H., Tracy, L., Spinred, N., Eisenberg, N., & Wang, Z. (2017). Young adult's internet addiction: prediction by the interaction of parental marital conflict and respiratory sinus arrhythmia. *International Journal of psychology*, 120, 148-156
- Zwicker, A.E. (2013). Understanding divorce in the context of stepfamilies. A thesis submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of doctor of philosophy In the faculty of graduate studies (psychology) the university of British Columbia (Vancouver).

***

پرسشنامه

کاملاً موافقم	موافقم	بدون نظر	مخالفم	کاملاً مخالفم	گویه
					خدامحوری رفتار والدین از مولفه‌های الگوی بومی (اسلامی-ایرانی) نهایی فرزندپروری شفقت ورزانه می‌باشد
					احوال مادر در ایام بارداری و شیردهی از مولفه‌های الگوی بومی (اسلامی-ایرانی) نهایی فرزندپروری شفقت ورزانه می‌باشد
					دعوت فرزندان به فضایل اخلاقی از مولفه‌های الگوی بومی (اسلامی-ایرانی) نهایی فرزندپروری شفقت ورزانه می‌باشد
					دلسوزی عمیق برای فرزندان از مولفه‌های الگوی بومی (اسلامی-ایرانی) نهایی فرزندپروری شفقت ورزانه می‌باشد
					دعای خیر در حق والدین و فرزندان از مولفه‌های الگوی بومی (اسلامی-ایرانی) نهایی فرزندپروری شفقت ورزانه می‌باشد
					اعتقاد به باارزش بودن فرزندان از مولفه‌های الگوی بومی (اسلامی-ایرانی) نهایی فرزندپروری شفقت ورزانه می‌باشد
					آموزش صحیح فرزندان از مولفه‌های الگوی بومی (اسلامی-ایرانی) نهایی فرزندپروری شفقت ورزانه می‌باشد
					تربیت صحیح و متفاوت در هفت سال اول و دوم و سوم از مولفه‌های الگوی بومی (اسلامی-ایرانی) نهایی فرزندپروری شفقت ورزانه می‌باشد
					الگو بودن رفتار والدین از مولفه‌های الگوی بومی (اسلامی-ایرانی) نهایی فرزندپروری شفقت ورزانه می‌باشد
					رسیدن به من حقیقی از مولفه‌های الگوی بومی (اسلامی-ایرانی) نهایی فرزندپروری شفقت ورزانه می‌باشد
					اهل عمل بودن والدین از مولفه‌های الگوی بومی (اسلامی-ایرانی) نهایی فرزندپروری شفقت ورزانه می‌باشد

Presenting a native (Islamic-Iranian) model of compassionate parenting based on the opinion of experts

Malihe Afkhami Ardekani¹, Saeed Vaziri Yazdi^{2*}, Yasser Rezapour Mirsaleh³ & Mohammad Hosein Falah⁴

Abstract

Aim: One of the important issues in the field of compassionate parenting is the use of styles in accordance with the cultural and indigenous principles of Iranian society. Therefore, the aim of this research was to provide a native (Islamic-Iranian) model of compassionate parenting based on the opinion of experts. **Method:** This research is of mixed type with the aim of validating the local model. The statistical population of this research in the qualitative and quantitative part will be all specialists in the field of parenting studies and native-Islamic patterns. In the qualitative part, the samples will be selected from among the experts in a targeted way and based on the theoretical saturation of the research experts, and in the quantitative part, in a non-random way. **Results:** Finally, the conclusion has been reached that the native Iranian Islamic parenting model is compassionate with God-centered components of parents' behavior, mother's conditions during pregnancy and breastfeeding, calling children to moral virtues, deep compassion for children, good prayers for parents and children, belief in Valuableness of children, proper education of children, correct and different upbringing in the first, second and third seven years, being a role model for parents' behavior, reaching the true self, and being a practical person have good quantitative validity and content validity. That is, it can be observed that all the factor loadings of the questions are higher than 0.5, and this indicates the confirmation of the construct validity of the items. **Conclusion:** during the confirmatory factor analysis, it was also determined that the structural equation model in the present study has a good fit. Therefore, this model has sufficient validity.

Keywords: Indigenous pattern, parenting, compassion, parents

---

1. PhD student in counseling, Yazd Branch, Islamic Azad University, Yazd, Iran.

Email: dr.saeedvaziri@yahoo.com

2. Assistant Professor, Department of Psychology and Educational Sciences, Yazd Branch, Islamic Azad University, Yazd, Iran

3. Department of Counseling, Faculty of Humanities and Social Sciences, Ardakan University, Ardakan, Iran

4. Associate Professor of Counseling Department, Yazd Branch, Azad University, Yazd, Iran